

JEUGD- EN OPVOEDHULP DEEL B

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Janien Leeuwerke

Inhoudelijke redactie: Melanie van Galen

Titel: Jeugd- en opvoedhulp deel B

ISBN: 978 90 3725 118 0, maakt deel uit van pakket: 978 90 3725 124 1

Eerste druk/tweede oplage

Edu'Actief b.v. 2019

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUDSOPGAVE

1. WERKEN MET DIT KEUZEDEEL	4
2. VRAAGGERICHT WERKEN	6
3. HET SYSTEEM BETREKKEN	15
4. INFORMATIE EN OPVOEDADVIES	22
5. OPVOEDING EN CULTUUR	31
6. GRENZEN AAN DE JEUGDHULP	38

DIGITALE LEEROMGEVING

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Dit icoontje verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

JEUGD EN OPVOEDHULP DEEL B

Wat een heerlijk beroep: zorgen dat kinderen en jongeren onbekommerd kunnen opgroeien.

Jeugdzorgorganisaties bieden hulp, op allerlei verschillende manieren. Het kan gaan om hulp in de thuissituatie of begeleiding van een jeugdige in een instelling, zoals een gezinshuis, een logeerkamer, de crisisopvang of dagbehandeling. Het kan gaan om begeleiding met een kort traject of met een langdurig programma. Een jeugdige kan individuele begeleiding krijgen of een heel gezin kan begeleid worden.

Kies je voor het werken in de jeugd- en opvoedhulp, dan kies je voor het werken met mensen. Nog specifieker: voor het begeleiden van jeugdigen en gezinnen en voor het samenwerken met andere jeugdhulpverleners. Preventie speelt daarbij een belangrijke rol, want het is natuurlijk mooi wanneer je problemen kunt voorkomen. Kun je een jeugdige op weg helpen, dan geeft dit veel voldoening.

Dit keuzedeel bestaat uit drie delen:

- Deel A gaat in grote lijnen over de jeugdige individueel en in een groep ondersteunen.
- Deel B gaat in op het systeem ondersteunen bij de opvoeding.
- Deel C gaat over het afstemmen met andere jeugd- en opvoedprofessionals.

 Bekijk het filmpje. Pleegzorg begeleidt hier niet alleen het kind zelf, maar ook de ouders en de pleegouders.

LEERDOELEN

Hoofddoel deel B: Je kunt het systeem ondersteunen bij de opvoeding.

1. Je kunt vraaggericht werken.
2. Je kunt het systeem erbij betrekken.
3. Je kunt informatie en opvoedadvies geven.
4. Je kunt omgaan met culturele verschillen in de opvoeding.
5. Je herkent de grenzen (on- en mogelijkheden) van de jeugdhulp.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan . Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van dit keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- een filmpje van een intakegesprek en een reflectie hierop
- een discussie over de belangrijkste opvoeder
- voorlichting bij een opvoedingsvraag
- een collage en een verslag over culturele verschillen
- feedback op de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming aan een instelling of organisatie.

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

In de uitdaging aan het eind van deel C ga je daadwerkelijk met een jeugdige aan de slag. Je observeert en begeleidt de jeugdige individueel, en waar mogelijk in een groep. Daarnaast betrek je het systeem bij de begeleiding en stem je af met andere jeugd- en opvoedprofessionals.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

Dit is deel B van het keuzedeel Jeugd- en opvoedhulp. Deel B gaat over het ondersteunen van het systeem bij de opvoeding. Dit hoofdstuk gaat over vraaggericht werken. Het werk van een professional gaat niet langer over het aanbod: hoe kunnen wij deze cliënt het beste ondersteunen? De vraag van de cliënt is veel belangrijker geworden: hoe wil de cliënt dat ik hem help, wat heeft hij nodig? De inzet van het sociale netwerk is daarbij van belang.

AAN HET EIND VAN DIT HOOFDSTUK

1. kun je vraaggericht werken
2. kun je de vraag van de cliënt en zijn systeem leidend laten zijn
3. kun je de ondersteuningsvraag helder krijgen
4. kun je duidelijke en goede afspraken maken met het systeem over de begeleiding
5. kun je een bijdrage leveren aan de monitoring van de veiligheid in en rond het systeem.

Het sociale netwerk is van belang.

OPDRACHT 1 Oriëntatie op de ondersteuning van het systeem

Nog nooit is er zo veel aandacht geweest voor opvoeden. Jarenlang waren er een, hooguit twee tijdschriften over opvoeding te koop. Tegenwoordig zijn voor allerlei doelgroepen glossy's, bladen en magazines te koop. Ook op televisie zijn steeds meer opvoedprogramma's te zien. De opvoedondersteuning zoals die eerder door de consultatiebureaus werd gegeven, spreekt de meeste ouders niet meer aan. Toch zijn ze ook nog niet gewend aan de nieuwe Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's).

- a. Bekijk het filmpje uit de inleiding nog eens. Wat vind je ervan dat behalve het kind ook de ouders en het pleeggezin worden begeleid?
- b. Wat vind je ervan dat het kind uit huis wordt geplaatst? Had jij dezelfde beslissing genomen?

OPDRACHT 2 Binnenkomer

Elke week verzorgen twee studenten een binnenkomer. Dit kan bijvoorbeeld gaan over iets wat ze zelf hebben meegemaakt of over een actueel thema.

Is het jouw beurt om de binnenkomer te verzorgen? Zorg er dan voor dat jouw binnenkomer aansluit bij het lesthema van die week. Verder ben je vrij in hoe je de binnenkomer wilt vormgeven. Je krijgt ongeveer 15 tot 20 minuten aan het begin van de les.

OPDRACHT 3 Open huis of rondleiding

Het is soms moeilijk voor te stellen hoe het werk er in de praktijk uitziet. Het is daarom interessant om open huizen te bezoeken of een rondleiding te volgen. Op die manier kun je zien hoe het eraan toegaat op de werkvloer.

Tip!

In de week van Zorg & Welzijn (vaak in maart) openen bijvoorbeeld honderden zorg- en welzijnsorganisaties hun deuren. Ga eens op zoek naar zorg- en welzijnsorganisaties met open huizen of rondleidingen. Kun je op internet niks vinden, bel dan eens een organisatie op en vraag naar de mogelijkheden.

- a. Welke open huizen of rondleidingen heb je gevonden? Als je niks hebt gevonden, welke organisaties heb je dan gebeld?
- b. Waar zou je graag naartoe gaan?

OPDRACHT 4 Documentaires bekijken

- a. Ga naar de websites en bekijk de films.
- b. Wat betekenen de situaties in de films voor de kinderen?

VRAAGGERICHT WERKEN

Vroeger werden chronisch zieke mensen en mensen met een beperking in grote instellingen opgevangen, afgezonderd van de samenleving. Tegenwoordig is het doel juist om deze mensen te integreren in de samenleving, ze te laten meedoen. Mensen met een chronische ziekte of mensen met een beperking blijven zolang mogelijk zelfstandig wonen of in groepsverband in gewone wijken. Ook wordt het sociale netwerk van de cliënt zo veel mogelijk betrokken bij de zorg en ondersteuning.

Andere manier van werken

Deze ontwikkeling vraagt ook een andere manier van werken van de professional. Eerder was de hulpverlening aanbodgericht; professionals hielden zich vooral bezig met de manier waarop zij cliënten het beste zouden kunnen ondersteunen. Nu wordt **vraaggericht gewerkt**. Hierbij staan de wensen en behoeftes van de cliënt centraal; wat heeft hij/zij nodig?

Empowerment

Ook het begrip '**empowerment**' heeft hiermee te maken. Dit betekent uitgaan van de eigen kracht en capaciteit van cliënten. De ondersteuning gaat niet uit van wat cliënten niet (meer) kunnen, maar heeft als uitgangspunt wat zij wel kunnen. Jongeren en ouders/verzorgers blijven zelf verantwoordelijk; zij nemen zelf beslissingen en kunnen zelfstandig handelen. De begeleiding sluit hierop aan en zo past de begeleiding ook bij wat de cliënten nodig hebben. Dit is ook aan bod gekomen in deel A van het keuzedeel.

Wat heeft de cliënt nodig?

Het komt vaak voor dat je denkt te weten wat de cliënt nodig heeft. Toch kan dit anders zijn wanneer je er echt naar vraagt. Door vragen te stellen, goed te luisteren en het non-verbale gedrag te observeren, kom je soms meer te weten.

Voorbeeld

In dit voorbeeld komt Irene erachter dat ze meer vraaggericht kan werken.

Irene werkt op een woongroep en gaat elke middag met de jongeren naar het basketbalveld. Ze weet dat de jongeren dat leuk vinden. Toch zegt een van de jongeren op een dag: 'Ik zou best eens wat anders willen doen.' Irene denkt: 'Oh ja, logisch, ik zou ook niet elke middag hetzelfde willen doen. Ik had best eens kunnen vragen wat de jongeren zouden willen doen.'

Irene denkt al te weten wat de jongeren leuk vinden en heeft er verder dus niet naar gevraagd. Soms geef je dan vraaggerichte hulp, maar soms sla je ook de plank mis.

Hoe kun je vraaggericht werken?

Hoe weet je nu wat de cliënt wil? In de dagelijkse praktijk kun je onder meer het volgende doen:

- Verdiep je in de achtergrond van de cliënt. Kijk bijvoorbeeld wat in het zorgplan staat.
- Vraag wat de wensen zijn van de cliënt en luister goed naar wat hij of zij zegt.
- Toon interesse in de cliënt, in zijn omgeving en functioneren en reageer hierop.
- Heb oog voor mogelijkheden van de cliënt.
- Observeer doelgericht.
- Betrek de cliënt bij de begeleiding.
- Vraag of de cliënt mogelijkheden ziet voor verbetering van de begeleiding.

Inspiratiefiguur

Een andere methode die goed kan helpen bij het duidelijk krijgen van de hulpvraag is het inzetten van een inspiratiefiguur. Bij kinderen kun je vaak heel mooi hun fantasie gebruiken. Je kunt ze bijvoorbeeld een dier of een stripfiguur laten kiezen. Bij jongeren kun je vragen naar een inspiratiefiguur of een idool.

Vervolgens ga je uitzoeken wat deze (strip)figuur of idool doet of kan wat een jongere ook graag zou willen. Waarom inspireert deze persoon of dit dier? Wat maakt dat ze hier graag op willen lijken? Ook bij oudere kinderen komen hier soms de mooiste antwoorden uit voort.

OPDRACHT 5 Vraaggericht werken

Wanneer je als professional vraaggericht werkt, zorg je dat de behoeften en wensen van de cliënt centraal staan.

- a. Bekijk het filmpje. Wat vind jij het belangrijkste aan 'vraaggericht werken'?
- b. Doe deze opdracht in een groep van drie.
 1. Een van jullie is cliënt en neemt een begeleidingsbehoefte in gedachten. De cliënt schrijft voor zichzelf op wat zijn wensen en behoeftes zijn.
 2. De tweede student is begeleider. Deze persoon gaat vragen stellen en luistert goed. Hierdoor kun je de wensen en behoeftes van de cliënt naar boven halen. Zorg er ook voor dat je een inspiratiefiguur of idool naar voren haalt, zie de theoriebron hierover.
 3. De derde persoon luistert ook goed en observeert het non-verbale gedrag. De begeleider en de observeerder schrijven na het gesprek de belangrijkste wensen en behoeftes op. Controleer bij de cliënt of de wensen en behoeftes overeenkomen. Wat valt op? Noteer dit.

Wissel van rol, zodat iedereen als begeleider aan de beurt komt.

- c. Noteer jouw inspiratiefiguur of idool. Waarom heb je voor deze persoon gekozen? Wat wil je van hem of haar leren?
- d. Wanneer je naar de theorie kijkt, wat had je dan nog kunnen verbeteren of doen als 'begeleider'?

HET SOCIALE NETWERK

De cliënt maakt deel uit van een groter systeem, een netwerk. Hiertoe behoren de familie, vrienden, burens en de gemeente. Het hele netwerk wordt betrokken bij de begeleiding. Wie behoren er tot het netwerk en hoe kun je zorgen voor een goede samenwerking binnen het netwerk?

Het sociale netwerk

De **systeemgerichte benadering** betekent dat je aandacht niet alleen op de cliënt gericht is, maar op het totale netwerk. Het gaat dan om allerlei organisaties die bij de cliënt betrokken zijn en om allerlei mensen uit zijn of haar netwerk.

Om een goede samenwerking te kunnen opzetten, is het belangrijk dat je weet welke organisaties en personen allemaal betrokken zijn. In de sociale kaart van de instelling kun je zien met welke organisaties de instelling samenwerkt. In het zorgplan van de cliënt staat het sociale netwerk rond een cliënt.

Samenwerkingsverband rond cliënt

Er zijn dus veel personen en organisaties betrokken bij een cliënt. Dat vraagt om een goede afstemming en samenwerking. Iedere persoon is een schakel in de zogenaamde zorgketen (het samenwerkingsverband) rondom de cliënt. Wanneer er één schakel tussenuit valt, is de keten verbroken en komt de begeleiding van de cliënt in gevaar. De andere schakels moeten de weggevallen begeleiding opvangen of er moet een nieuwe schakel komen.

Voorbeeld

Ellen woont in een zorginstelling voor mensen met een beperking. Zij is zwakbegaafd en ze zit in een rolstoel. Iedere dinsdag wordt Ellen opgehaald door haar schoonzus. Ze gaan vaak samen naar het park en daarna drinken en eten ze wat samen. Aan het eind van de middag brengt de schoonzus Ellen weer terug naar de zorginstelling. Ellen vindt de uitstapjes heerlijk, ze kijkt er echt naar uit. Net als Gerben, die ook in de zorginstelling leeft. Wanneer Ellen wordt opgehaald, krijgt hij namelijk meer aandacht. De begeleiders gaan dan vaak met hem verven.

Wanneer de schoonzus van Ellen zich op een gegeven moment ziek meldt en niet kan komen, zijn Ellen en Gerben helemaal overstuurd. Dit brengt de begeleiders in een lastige situatie. De zorg in de zorginstelling is afgestemd op de hulp van de schoonzus van Ellen. Er moet snel een oplossing worden bedacht.

Aandachtspunten goede samenwerking

Wanneer je wilt zorgen voor een goede samenwerking, zijn dit belangrijke aandachtspunten:

- Leg de afspraken die gemaakt worden vast, bijvoorbeeld in het zorgdossier.
- Zorg dat de cliënt duidelijk weet wie eerste aanspreekpunt is.
- Leg de cliënt uit hoe de verschillende organisaties betrokken zijn bij de begeleiding.
- Geef de afspraken met instellingen door aan de vertegenwoordiger van het sociale netwerk.
- Wees open, eerlijk en toegankelijk voor de cliënt en het sociale netwerk.
- Adviseer over de aanpak. Geef bijvoorbeeld tips waarmee de zorg makkelijker wordt.
- Houd in de gaten of de vrijwilligers en mantelzorgers niet overbelast raken.
- Zorg voor een goede achtervang ingeval iemand uitvalt of bij onverwachte problemen.
- Evalueer de zorg en samenwerking regelmatig. Dit hoeft niet altijd uitgebreid. Je kunt ook gewoon vragen of alles goed loopt en of er nog vragen zijn.

OPDRACHT 6 Het sociale netwerk

Het sociale netwerk van een cliënt kan erg belangrijk zijn in de hulpverlening. Hoe wordt hier gebruik van gemaakt bij de huidige zorginstellingen?

- a. Ga op bezoek bij een zorginstelling waar jij het sociale netwerk van een cliënt mag inzien. In welke documenten stond de informatie over de cliënt?
- b. Wat viel jou op aan het sociale netwerk? Zaten er misschien personen of organisaties in het sociale netwerk van de cliënt die je niet had verwacht?
- c. In de theorie staan enkele aandachtspunten voor de samenwerking tussen professionals en het sociale netwerk. Wat vind jij de belangrijkste twee punten bij de samenwerking?

VEILIGHEID RONDOM EEN CLIËNT

Bij vraaggericht werken staan de wensen van de cliënt centraal. Er is wel een voorwaarde: de wensen van de cliënt staan centraal, mits de veiligheid niet in gevaar komt.